

Turkish Studies

Historical Analysis

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 565-575

DOI: 10.29228/TurkishStudies.24795

ISSN: 2667-5552

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 11.07.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.09.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (02.08.2019)-Referee 2 (09.08.2019)- Referee 3 (10.08.2019)

This article was checked by iThenticate.

KARAMANOĞULLARI'NIN TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

*Fatma İNCE**

ÖZ

Karamanoğullarının Anadolu'ya ne şekilde geldikleri ile alakalı bir çok rivayet vardır. Ancak bu rivayetlerin içerisinde en muteber olanı Karamanlıların Ahmet Yesevi ile yaşamış oldukları bir takım sorunlar dolayısıyla Türkistan'dan Anadolu'ya geldiklerine dairdir. Karaman aşiretinin reisi Nure Sufi'dir. Nure Sufi'ye Alaaddin Keykubad zamanında Ermenek bölgesi verilmiştir. Ermenek bölgesinin ona verilmesinin en önemli sebebi hem bölgedeki Ermeni isyanlarını bastırması hem de burada bir uç beyliği kurmasının istenmesidir. Nure Sufi 1231 yılındaki Baba İlyas isyanında onun yanında yer almıştır. Karamanlılar Nure Sufi'den sonra Kerimüddin Karaman Bey'in önderliğinde Kilikya sınırlarındaki uçlarda Türkmen Dağları diye bilinen dağlık kesimde Varsak, Durgut, Bulgar, Kosun, Göğes gibi diğer Türkmen aşiretleri ile işbirliği yaparak güçlendiler. Karaman Bey özellikle Moğol kumandanı Baycu'nun Anadolu'ya geldiği sırada yaşanan karmaşadan istifade ederek aşireti ile birlikte yol kesmeye ve yağmacılığa başladı. Bu esnada Selçuklu tahtında bulunan IV. Rükneddin Kılıç Arslan, Karaman Bey'e sahip olduğu yerleri ikta olarak vermek suretiyle itaat altına almak istemiş, kardeşi Bonsuz'a da Emir-i Candarlık payesi vermiştir. Ancak Karamanlılar, Sultanın bu tutumundan sonra sakinleşecekleri yerde daha da saldırgan bir tutum izlemeye başlamışlardır. Karaman Bey'den sonra başa geçen Mehmet Bey döneminde ise Hem moğollara hem de Selçuklulara karşı bir mücadele sürecinin başladığını görmekteyiz. özellikle Selçuklular ile girilen mücadelede Mehmet Bey'in Alaaddin Siyavuş'u hükümdar olarak seçirmesi ve Konya'yı ele geçirmesi önemli bir yere sahiptir. Güneri Bey döneminde de Moğollar, Selçuklular ve Ermeniler ile mücadele devam etmiştir. Bu bildiride IV. Rükneddin Kılıç Arslan

* Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü/Malatya, E-posta: fatma.ince@inonu.edu.tr

döneminden başlamak üzere Selçuklu devlet işleyişinde Karamanoğulları'nın etkisi izah edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Karaman, Karamanoğulları, Nure Sufi, Karaman Bey.

KARAMANOĞLU INFLUENCE OF THE ANATOLIAN SELJUKS

ABSTRACT

There are many rumors about how Karamanoğulları came to Anatolia. However, the most valid of these rumors is that they came from Turkestan to Anatolia due to a number of problems that the Karaman people lived with Ahmet Yesevi. The head of the Karaman tribe is Nure Sufi. Ermenek region was given to Nure Sufi during the time of Alaaddin Keykubad. The most important reason that the Ermenek region was given to him was that he would suppress the Armenian rebellions in the region and be asked to establish an extremist principality here. Nure Sufi was with him in the 1231 Baba Ilyas rebellion. After Nure Sufi, Karaman people were empowered by Kerimüddin Karaman Bey in cooperation with other Turkmen tribes such as Varsak, Durgut, Bulgarian, Kosun and Göğes in the mountainous part known as Turkmen Mountains at the ends of Cilicia. Karaman Bey, especially when the Mongol Commander Baycucameto Anatolia by taking advantage of the complex and began to stop the road with the tribe began to plunder. In the meantime, the Seljuk throne of IV. Rükneddin Kılıç Arslan wanted to give his brother Bonsus by giving the places where he had been the ruler of Karaman, and gave his brother an emir-i candarlık. However, the Karaman people began to follow an even more aggressive attitude in the place where the Sultan would calm down after this attitude. During the reign of Mehmet Bey, who came to power after Karaman Bey, we see that the struggle against both the Mongols and the Seljuks began. especially in the struggle with the Seljuks, Mehmet Bey has chosen Alaaddin Siyavuş as the ruler and has taken over Konya. During the period of Güneri Bey, the struggle against Mongols, Seljuks and Armenians continued. We also know that IV. Rükneddin Kılıç Arslan period, starting from the Seljuk state in the functioning of the Karaman Tribe will try to explain the places.

STRUCTURED ABSTRACT

In this study, it was tried to explain how the Karamanoğulları influence the foreign policy of the Seljuk State of Turkey. Anononim Seljuqname, Ibn Bibi, Al-Awamirü'l-Ala'ie fi'l umuri'l alaiye (Seljuqname), IbniBatuta, Travelname-i IbniBatuta, Kerimuddin Mahmud-I Aksarayi, Müsameretü'l-Ahbar, Faruk Sumer, Oguzlar (Turkmen), Shikari, history of Karamanoğulları, M.K. Şehabeddin Tekindağ's work on Karamanoğulları and other studies related to the field were utilized. In the study, various discussions about the arrival and lineage of Karamanoğulları in Anatolia were given and judgments about them were tried to be reached. In particular, the extent to which

the power of the Seljuk State of Turkey had an effect on the foreign policy of the state was explained through Karamanoğulları.

The best known rumour about how the Karamanids came to Anatolia is that there was a dispute between the ancestors of the Karamanogulları and Ahmet Yesevi, and that the Karamanogulları had to come to Anatolia after this dispute. We do not have any clear information about which karamanoğulları came from which Oghuz neck. The probable cause of this situation is the policy of First the Seljuk State and later the Ottoman state to resettle the Oghuz tribes. The first known ancestors of the karamanoğulları were Nure Sufi. During the reign of Alaaddin Keykubad, the Ermenek region was conquered and its administration was given to Nure Sufi to both suppress the Armenian rebellions and establish a uc Principality there. However, Nure Sufi's participation in the uprising of father Elijah damaged his relations with the Seljuks, but despite this, his son Karaman Bey continued his activities in this region on behalf of Karamanogulları. We can see that Karaman Bey played an active role in the struggle for the throne among the Seljuks in the later processes. For example, in 1254 II. Izzeddin Keykavus and In the struggle between IV. Kılıç Arslan, Karaman Bey, II. Izzeddin took part alongside Keykavus, who won the Battle of II. Izzeddin Keykavus, in return for his help, established a kinship with him by giving his sister to Karaman Bey and gave him the castle of Larende. Baycu Noyan, IV. Kılıç Arslan saw the power of Karaman Bey and served as Emir-i candar to his brother Bunsuz in order to keep him under constant control and to keep the Armenians in the southern borders under control through him.

After a while, however, Karaman Bey began to engage in disobedient behavior. IV. Kılıç Arslan, on the other hand, was silent about his behavior because he needed his support. For example, previously When the Larende Castle, which was given to Karaman Bey by II. Izzeddin Keykavus, was taken from Karaman Bey in the later period and given to a man named Hacı Bey, Karaman Bey did not accept this situation and took back this castle from Hacı Bey. In fact, IV. Kılıç Arslan was very angry at Karaman Bey's behavior, but remained silent because of the reasons mentioned above. However, in the later process, Karaman Bey's IV. Kılıç Arslan's transition to the Seljuk throne muineddin Pervane and the two sides of the struggle that began between the brothers Karaman Bey were executed. Although we do not have clear information about the activities of Mr. Karaman after this incident, it is possible that he died during a struggle with the Armenians in 1262. After the death of Karaman Bey, his sons were also imprisoned and the administration of Karaman and Ermenek region was left to Bedreddin Huteni. However, he was later pardoned and released by Karaman Bey's sons Muineddin prop. Karaman Bey's son Mehmet Bey was also the head of Karamanogulları.

During his period, both the Mongols and the Seljuks engaged in an intense period of struggle. Mehmet Bey took part in the revolt of Hatiroğlu Şerafettin and defeated a Mongol unit near Ulukışla during this revolt, but this rebellion movement did not last long and was suppressed by Seljuk-Mongol forces. Mehmet Bey's struggle against the Mongols in particular continued after this, and took up places as far as İçel, whereupon the Mongols marched on Mehmet Bey, but Mehmet Bey

defeated them at Göksu pass and forced them to retreat. After this incident, Mamluklu forces defeated the Seljuk-Mongol combined army. Mehmet Bey, the son of Izzeddin Keykavus Aladdin Siyavuş first took action to take Aksaray, but when he realized that he could not succeed here, this time he headed to Konya and thanks to Alaaddin Siyavuş he managed to take allegiance from the people of Konya. Konya thus came under the domination of Karamanogulları and Mehmet Bey became the vizier of Alaaddin Siyavuş. However, the Mongols were uncomfortable with this situation of Karamanoğlu Mehmet Bey, so they advanced on Konya in order to expel him from Konya. Karamanoglu Mehmet Bey, who realized that he could not resist against the Mongol army, was removed from here. Shortly after this incident, the Karamanogulları were captured and destroyed by the Mongol army while they were in an irregular state.

After the death of Mehmet Bey, Güneri Bey became the head of the principality. During his period, the struggle with the Mongols continued. Güneri Bey came to Konya with the forces he gathered around him and understood that he would not stand against him. Massoud had to leave Konya and was replaced by Güneri Bey The Sons of III. Gıyaseddin were enthroned. In the face of this situation, the Mongols moved again and Güneri Bey realized that he could not resist against them and withdrew to Ermenek. After a while, he went to Konya and declared his allegiance to Sultan Mesud.

We see that the Mongols began to lose their control in Anatolia from 1295. After the death of Güneri Bey, Mahmud Bey's time in charge of the Seljuk State of Turkey with the fall of Konya Karamanogulları came into the hands of. As a result, Karamanogulları have been influential on the Seljuk State of Turkey since the first time they were founded. However, the positive or negative effect of this effect is proportional to the power of the Seljuk State of Turkey. Karamanogulları, who displayed a vassal appearance in the period when the Seljuks of Turkey were strong, did not hesitate to make an alliance with the enemies of the Seljuks even when the Seljuks of Turkey began to lose power and acted as if they were almost independent. We can see that the changes in the throne of the Seljuks or the relations of the Seljuks with other states were also effective in proportion to the power of the Seljuk State of Turkey.

Keywords: Konya, Karaman, Karamanoğulları, Nure Sufi, Karaman Bey.

Giriş

Karamanoğulları'nın Anadolu'ya gelişleri ile alakalı birçok rivayet bulunmaktadır. Ancak bunların içerisinde en bilineni Karamanoğulları'nın atalarının Ahmet Yesevi ile yaşamış oldukları bir anlaşmazlık sonucu Anadolu'ya gelmiş olmaları rivayetidir. Bu rivayet de iki farklı şekilde anlatılır. Birincisine göre Karamanoğulları'nın ataları Karaman ve Akman, Ahmet Yesevi'nin oğlunu öldürmüştür. Bunun üzerine de bu kişiler Türkistan'dan çıkarılmışlardır. Onlar da Anadolu'ya gelmişlerdir. Bir diğer rivayete göre ise, Karaman ve Akman kardeşler Ahmet Yesevi'yi hırsızlıkla suçlamıştır. Ahmet Yesevi de onları lanetliyerek köpek yapmıştır. Onlar da kendi akrabalarını parçalayarak, Türkistan'dan Azerbaycan taraflarına sürmüşlerdir. Agacanov, Oğuzlar isimli eserinde Sır-Derya bölgesinden kaçan Türkmenleri kovalayan köpeklerden bahsetmektedir. Ancak

muhtemeldir ki Aganacov'un Karamanlıları kovalayan köpekler diye nitelendirdikleri aslında Karahitaylardır. (Agacanov, 2003: 335,337, Tekindağ, 1953: 316, Durduyev, 1997: 349).

Bazı kaynaklara göre Karamanlılar'ın nesli Oğuz Han'a dayanmaktadır. Karaman Türkleri Moğollar'ın önünden kaçarak Azerbaycan'ın Şirvan Bölgesi'ne gelmişler ve buradan Anadolu'ya göç etmişlerdir. (Şikarî, 1957: 115, Ünsi, 1942: 24, Ünal, 1957: 20, Boyacıoğlu, 1999: 55).

Karamanlılar'ın hangi Oğuz boyundan geldiğine dair bilgiler net değildir. Bu durumun oluşmasında iki sebep etkili olmuştur. Bunlardan ilki Karamanlılar'ın tam olarak ne zaman Anadolu'ya geldikleri ve nesepleri hakkında kaynaklarda neredeyse hiçbir bilginin bulunmayışdır. İkinci önemli sebep ise önce Selçuklu Devleti daha sonra da Osmanlı İmparatorluğu'nun Oğuz boylarını parçalayarak iskân ettirme politikasıdır. Faruk Sümer, Karamanlılar'ın soyunu Afşar boyuna dayandırmaktadır. Bu konuda da özellikle iki kaynağı kendisine temel aldığı görmekteyiz. Bunlardan birincisi Yazıcıoğlu diğeri ise bir Ermeni kroniğidir. (Sümer, 1999: 177).

Yine doktora tezini Karamanoğulları üzerine yapan Şehabettin Tekindağ tezinde Karamanoğulları'nın soyuyla alakalı bir yargıya ulaşmasa da daha sonraki süreçte İslam Ansiklopedisine yazdığı maddede o da Faruk Sümer ile aynı görüşü ileri sürerek, Karamanoğulları'nın Afşar boyundan geldiklerini ifade etmiştir. (Tekindağ, 1947: 6).

Claude Cahen ise bütün bu görüşlerin aksi bir iddiayla karşımıza çıkmaktadır. Ona göre, Karamanlılar Türkleşmiş yerli bir halktır. Ancak İbni Batuta ve Marco Polo gibi seyyahlar Claude Cahen'in bu iddiasını çürütmektedirler. Örneğin İbni Batuta 1332 yılında Konya, Larende ve Alaiye'yi ziyareti esnasında bu bölgenin halkıyla alakalı olarak şu bilgileri vermektedir: "Ahali-i kadimesi olan Rumlar, diğelerinden münferit bir halde diğ mahallelerde ikamet ederler. Bunların mahallesi sur ile muhatadır. Kezalik Yahudilerin dahi sur derununda olarak ayrı mahallesi bulunur." Marco Polo'da da benzer ifadeleri görmekteyiz. Bütün bunlar bize bölgedeki halkların birbirlerinden tamamen ayrı mahallelerde yaşamlarını sürdürdüklerini dolayısıyla da Karamanlılar'ın Türk ve Türkmenlere mensup bir boy olduğunu göstermektedir. (İbniBatuta, 1333-1335: 312, Marco Polo, 2003: 74).

Fuad Köprülü ise Karamanlılar'ın Salur boyundan geldiklerini iddia etmektedir. Fuad Köprülü bu iddiasını yer isimlerine ve boylar hakkındaki bilgilere dayanarak desteklemektedir. Fuad Köprülü aynı zamanda Karamanlılar'ın Salur boyu ile hem Azerbaycan'da hem de Anadolu'da birlikte hareket ettiklerini de özellikle belirtmiştir. (Ataniyazov, 1998: 43-44).

Karamanlılar'ın, hakkında bilgi sahibi olabildiğimiz ilk ataları Nure Sûfi'dir. Nure Sûfi, Ermenek'te yaşamaktadır ve buradan Larende'ye kömür çekerek hayatını idame ettirmektedir. Alaaddin Keykubad 1225 senesinde Ermenek bölgesini fethettikten sonra Ermeni isyanlarının bastırılması ve bir uç beyliğinin kurulması için bu bölgenin yönetimini Nure Sûfi'ye vermiştir. (İbni Bibi, 1996: 202, Şikarî, 1946: 13-14). Bu aynı zamanda Selçuklular ve Karamanlılar arasındaki ilişkilerin de temellerinin atıldığı ilk tarihtir.

Ancak Nure Sûfi kısa bir süre sonra oğlu Karaman'ı yerine bırakmış ve Baba İlyas'a katılmıştır. Ancak bilindiği üzere Baba İlyas ve müritleri 1240 senesinde Selçuklu ordusunun takibatına uğramış ve bu takibattan kurtulan bazı Babailer uç bölgelerine kaçarak buralarda saklanmışlardır. Nure Sûfi bu olaydan sonra Baba İlyas'ın oğlu Muhlis Paşa ile Ermenek bölgesine gelerek burada bir süre faaliyette bulunmuştur. Nure Sûfi'nin ne zaman öldüğü konusunda elimizde net bilgi yoktur. Fakat mezarının Mut kazasına bağlı Sinanlı bölgesindeki Değirmenlik isimli yaylaktaki bir türbede bulunduğunu bilmekteyiz. (Ünal, 1957: 27,44, Edhem, 1911: 701).

Karaman Bey Dönemi'nde Karamanoğulları'nın Selçuklu Devlet Yönetimi Üzerindeki Etkileri

Nure Sufi'nin ölümünden sonra beyliğin başına oğlu Karaman Bey geçmiştir. Nure Sufi'nin ölüm tarihi bilinmediği gibi oğlu Karaman'ın da beyliğin başına ne zaman geçtiğiyle alakalı elimizde

net bilgiler bulunmamaktadır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi aslında daha Nure Sufi ölmeden önce Baba İlyas'a intisabında oğlu Karaman Bey'i yerine varis olarak bırakmıştır. Bu durum göz önüne alındığında Karaman Bey Babailer isyanının çıkışından hemen önceki bir tarihte, ki muhtemelen bu tarih 1239'lu yıllardır, beyliğin başında olmalıdır. Nure Sufi daha sonraki süreçte Baba İlyas'ın oğlu Muhlis Paşa ile birlikte tekrar Ermenek'e dönmüştür. Ancak Nure Sufi'nin Ermenek bölgesindeki faaliyetleri hakkında elimizde bilgi yoktur. (Tekindağ, 1964: 82, Ünal, 1957: 60)

Babailer isyanı aslında Selçuklu tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü Babailer isyanında Selçuklu ordusunun yıpranmasından da cesaret alan Moğollar bunu fırsata çevirerek, 1243 senesinde Köseadağ Savaşı ile birlikte Türkiye Selçuklularını yenilgiye uğratmışlardır. Bu tarihten itibaren Anadolu'da hakimiyet Moğollar'a geçmeye başlamıştır. Bu dönemde Türkiye Selçuklu tahtında II. Gıyaseddin Keyhüsrev bulunmaktaydı. II. Gıyaseddin Keyhüsrev bu savaşın hemen arkasından Köseadağ Savaşı sırasında kendilerine sığınan Keyhüsrev'in annesi ve kız kardeşini Moğollara teslim eden Kilikya Ermenileri üzerine bir sefer düzenlemiştir. Ancak Keyhüsrev bu sefer esnasında hastalanarak vefat etmiştir (1245). (Abû'İFarac, 1950: 543-545, Anonim Selçukname, 1952: 33).

Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in üç oğlu bulunmaktaydı. Bunlar; İzzettin Keykavus, Rükneddin Kılıç Arslan ve Alaaddin Keykubad'dır. II. Gıyaseddin Keyhüsrev, ölümünden önce yerine Abhaz Melikesi Gürcü Hatun'dan doğan Alaaddin Keykubad'ın geçmesini vasiyet etmiştir. Kaynaklara göre, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in bu kararı vermesinde hem Gürcü Hatun'un diğer eşlerine göre daha soylu olması hem de onu daha çok sevmesinin etkili olduğu ifade edilmektedir. Ancak ölümünden sonra bu vasiyeti yerine getirilmemiştir. Devrin ünlü devlet adamları iki büyük kardeş varken küçük kardeşin tahta çıkarılmasının örflere uygun olmadığını ifade etmişler ve hemen harekete geçerek Uluborlu Kalesi'nde bulunan İzzeddin Keykavus'u alarak Konya'da tahta çıkarmışlardır. (Aksarayî, 2000: 28, Uğur, Koman, 1940: 1-87, Turan, 1971: 458-459, Erdem, 1955: 104).

Ancak Rükneddin IV. Kılıç Arslan da devlet idaresinden tamamen uzakta değildir. Aslında bu süreçte devlet kardeşler arasında Konya ve Sivas merkez olmak üzere ikiye bölünmüş durumdadır. Ancak bu huzurlu ortam çok uzun sürmedi. Çünkü Rükneddin IV. Kılıç Arslan abisinin gölgesi altında bir hayat istemiyordu. Bunun için de Kayseri'ye kaçtı ve burada sultanlığını ilan etti. II. İzzeddin Keykavus bu durum karşısında hemen hazırlıklarını tamamladı ve 1254 senesinde kardeşinin üzerine yürüdü. II. İzzeddin Keykavus'un ordusunda kendisine bağlı Türkmenler ve Karaman Bey de bulunmaktaydı. İki taraf arasında vuku bulan savaşta Rükneddin IV. Kılıç Arslan yenilgiye uğradı ve II. İzzeddin Keykavus tarafından Burgulu Kalesi'ne hapsedildi. II. İzzeddin Keykavus bu mücadele esnasında kendisine destek veren Karaman Bey'i mükafatlandırmak için hem kız kardeşini Karaman Bey ile evlendirmiş hem de Larende Kalesi'ni Karaman Bey'e verdi. (Ünal, 2001: 79-80, Aksarayî, 2000: 30).

Baycu Noyan 1255/1256'lı yıllarda Anadolu'ya bir sefere çıktı. Bu seferin amacı yazlık ve kışlık arayışıydı. Ancak II. İzzeddin Keykavus bu sefere şiddetle karşı çıktı. İzzeddin Keykavus'un bu davranışında yanındaki devlet adamlarının da etkili olduğu da söylenebilir. Bu durum karşısında Baycu Noyan kuvvetleri ile II. İzzeddin Keykavus'un kuvvetleri arasında Aksaray yakınlarında bir savaş meydana geldi. Bu savaşın neticesinde II. İzzeddin Keykavus yenilmiş ve önce Antalya'ya kaçmış arkasından da Baycu Noyan'a yakalanma tehlikesi ile karşı karşıya kalınca İznik Bizans İmparatorluğuna sığınmıştır. Baycu Noyan bu olay sonrasında Rükneddin IV. Kılıç Arslan'ı Türkiye Selçuklu tahtına çıkarmıştır. (Eflâkî, 1953: I, 453-455).

1256 yılında Baycu Noyan yeni bir Anadolu seferi düzenlemiştir. Bu esnada Anadolu'da da bir takım karışıklıklar çıkmıştır. İşte bu karışıklıklar esnasında Karaman Bey bölgedeki Türkmenleri bir birlik etrafında toplamayı başarmıştır. Karaman Bey'in gücünü gören Rükneddin IV. Kılıç Arslan onu çeşitli sözler ve vaatlerle kontrol altına almayı başarmıştır. Rükneddin IV. Kılıç Arslan ayrıca ona

hem emirlik unvanı vermiş hem de büyük bir iktâ tevcih etmiştir. (Anonim Selçukname, 1952: 35, İbni Bibi, 1996: II, 202).

Rükneddin IV. Kılıç Arslan Karaman Bey'i sürekli kontrol altında tutmak için de kardeşi Bunsuz'a Emir-i Candarlık görevi vermiştir. (İbnî Bibi, 1996: 202). Aslında Rükneddin IV. Kılıç Arslan'ın Karaman Bey ve kardeşine bu şekilde yakın davranmasının önemli bir sebebi de vardı. IV. Kılıç Arslan ülkesinin güney sınırlarında bulunan Ermenileri de Karaman Bey vasıtasıyla sürekli olarak kontrol etmek istiyordu. Hatta bunun için Karaman Bey'e güney sınırlarına yakın bölgeden bir takım yerler de vermişti. Ancak bir müddet sonra Karaman Bey bağımsız hareket etmeye başladı. Ancak IV. Kılıç Arslan yukarıda da bahsettiğimiz gibi güney sınırlarındaki Ermenileri kontrol altında tutmak için Karaman Bey'in gücüne ihtiyaç duyuyordu. Bunun için de Karaman Bey'in bir takım itaatsiz davranışlarına aslında çok kızmasına rağmen sessiz kalmayı tercih etti. Örneğin daha önceden Karamanlılar'a ait olan Larende Kalesi daha sonradan IV. Kılıç Arslan tarafından Hacı Beyler adında birine verildi. Karaman Bey bu kalenin kendi hakkı olduğunu iddia ederek, bu kaleyi yeniden ele geçirebilmek için Larende Pazarında alışveriş yapan Ermeni ve Rumlardan esirler topladı. Bu esirlerin kıyafetlerini kendi askerlerine giydirmek suretiyle onları Larende Kalesi'ne soktu ve Hacı Beyler'i bu şekilde etkisiz hale getirerek Larende Kalesi'ne yeniden hakim oldu. IV. Kılıç Arslan bu oldu bittiye kızmasına rağmen Ermeni taarruzuna karşı Karaman Bey'e ihtiyaç duyduğu için sesini çıkarmadı. (Şikarî, 1946: 115).

Rükneddin IV. Kılıç Arslan'ın Selçuklu tahtına çıkmasında devlet adamlarından Muineddin Pervane'nin de etkisi büyüktü. Türkmenler, Muineddin Pervane'nin bu gücünden çekiniyorlardı. Bunun için de Sultan İzzeddin'in yeniden tahta çıkarılması için isyan ettiler. IV. Kılıç Arslan da önce Denizli'deki Türkmenler üzerine yürümüştür. Bu Türkmenlerden sonra sıranın kendilerine geleceğinden çekinen Karaman Bey ve kardeşleri Zeynel-Hac ve Bunsuz, 20.000 kişilik bir ordu ile Konya üzerine yürümüşler, ancak Muineddin Pervane tarafından Gavele Kalesi önlerinde yenilgiye uğratılmışlardır. Savaşın sonunda Karaman Bey'in kardeşleri Zeynel-Hac ve Bunsuz Konya Kalesinin iç kapısının önünde asılmışlardır.¹(Aksarayî, 2000: 53-54).

Muineddin Pervane sadece Karaman Bey ve kardeşlerini bertaraf etmekle de yetinmemiş aynı zamanda bu kişilere destek verdiği için şüphelenilen bazı Selçuklu devlet adamlarını da cezalandırılmıştır. Aslında bu beyler Sultan İzzeddin Keykavus'a bağlı kişilerdir. Ancak onun kaçmasından sonra bunlar Konya'da kalmışlardır. Bu beyler de Pervane tarafından bu olay da bahane edilerek bertaraf edilmişlerdir. (Aksarayî, 2000: 54, Kaymaz, 1970: 101).

Karaman Bey'in bundan sonraki faaliyetleri hakkında elimizde net bilgiler yoktur. Ancak onun bu olaydan sonra da Ermeniler ile olan mücadelesini devam ettirdiği hatta bu mücadele esnasında 1262 senesinde Manyan Kalesi'ni kuşattığını ve bu kuşatma esnasında aldığı bir yaradan dolayı da vefat ettiğini biliyoruz.(Kaymaz, 1970: 101).

Şemseddin Mehmed Bey Dönemi'nde Karamanoğulları'nın Selçuklu Devlet Yönetimi Üzerindeki Etkileri

Karaman Bey'in ölümünden sonra IV. Kılıç Arslan, Karaman Bey'in Mehmet, Mahmud, Kasım ve Halil isimlerindeki oğullarını hapsedirmiş, Karaman ve Ermenek bölgesinin yönetimini ise Bedreddin Hutunî'ye bırakmıştır. Ancak Karaman Bey'in oğulları bir müddet sonra Muineddin Pervane'nin araya girmesi ile birlikte serbest kalmışlardır. Bu kardeşlerin içinde yer alan Mehmet Bey

¹ Ancak bu bilgi bazı kaynaklarda doğrulanmamaktadır. Mesela İbni Bibi'ye göre; IV. Kılıç Arslan Karaman Bey'in isyan çıkarmasından ve gücünden çekindiği için o ölüncüye kadar Karaman Bey'in kardeşlerine dokunmamıştır. Karaman Bey'in ölümünden sonra kardeşi Bunsuz ve oğullarının tutuklanarak Gavele Kalesi'ne hapsedildiği belirtilmektedir. Anonim Selçuknamede ise daha farklı bir bilgi vardır. Bu kaynakta Karamanoğullarının her birine birer memuriyet verilerek bunların kontrol altına alındığı belirtilmektedir. İbni Bibi, 1996, C.II, s.202-203, Anonim Selçukname, 1952, s.36.

hapisten kurtulduktan sonra Karamanoğulları'nın başına geçecektir.(Şikarî, 1946: 333, İbni Bibi, 1996: II, 202-203).

Şemseddin Mehmed Bey dönemi hem Selçuklular hem de Moğollar'a karşı mücadelelerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Şemseddin Mehmed Bey 1276 tarihinde başlayan Hatiroğlu Şerafeddin isyanına katıldı. HatiroğluŞerafeddin bu isyan hareketi esnasında Memluklar'dan da yardım almıştı. Hatiroğlu, bu olay esnasında kendisini yarı yolda bırakmasını engellemek amacıyla Bedreddin Huteni'den almış olduğu Ermenek subaşılığı görevini de Şemseddin Mehmed Bey'e verdi. Mehmed Bey bu isyan esnasında Moğollara karşı başarılı mücadeleler verdi. Mehmed Bey Moğollara tabi olan Kilikya bölgesinden bir takım kaleleri ele geçirmiştir. Aynı zamanda Ulukışla yakınlarında da 200 kişilik bir Moğol birliğine saldırarak onları yenilgiye uğratmıştır. Ancak bu isyan hareketi uzun soluklu olmayacaktır ve kısa bir süre sonra Selçuklu ve Moğol kuvvetleri tarafından bastırılacaktır. İsyanın bastırılmasından sonra da Hatiroğlu Şerafeddin Bey idam edilecektir. (Sümer, 2003: 445, İbni Bibi, 1996: II, 185).

Ancak Mehmed Bey bu olaydan sonra da mücadeleye devam edecektir. Mehmed Bey, İçel'e kadar olan yerleri ele geçirecektir. Bunun üzerine Ermenek ordu komutanı Bedreddin İbrahim Huteni, Moğol askerleri ile beraber Karamanlılar üzerine yürüdü. Mehmed Bey, Bedreddin İbrahim Huteni'ye sulh teklifinde bulundu ancak bu teklifi Bedreddin Huteni tarafından kabul edilmedi. Mehmed Bey bu mücadelenin sonunda Göksu geçidinde Bedreddin Huteni'nin kuvvetlerini bozguna uğrattı. Bu başarıdan sonra Karamanlılar'ın Moğollar karşısındaki gücü daha da arttı. (İbni Bibi, 1996: II, 203, Sümer, 1969: 51, Cahen, 2014: 275-276).

Bunun hemen arkasından bu defa da Memluklu Sultanı Baybars Moğol-Selçuklu kuvvetlerini Elbistan yakınlarında yenilgiye uğrattı. Bunu haber alan Mehmed Bey Kırım'da bulunan İzzeddin Keykavus'un oğullarından Alaaddin Siyavuş'u da yanına alarak harekete geçti. Mehmed Bey'in yanında 3000 kişilik ordusu vardı. Mehmed Bey önce Aksaray'a gitti. Ancak buranın kolayca alınmasının mümkün olmayacağını anlayınca yönünü Konya'ya döndü. Konya'yı uzunca bir müddet kuşattıysa da almaya muvaffak olamadı ancak daha sonradan yanında getirdiği Alaaddin Siyavuş'una hutbe okutup, para kestirip, onu hükümdar ilan edince Konya halkı da Alaaddin Siyavuş'a biat ettiler. Böylece Konya Karamanoğulları tarafından ele geçirildi. (Turan, 2003: 230).

Mehmed Bey de Alaaddin Siyavuş'un veziri olmuştur. Düzenlenen divanda; "Bugünden sonra divanda, dergâhta, bargâhta, mecliste ve meydanda Türkçe'den başka dil konuşulmayacaktır." diye karar alınmıştır. (İbni Bibi, 1996: II, 209). Bu olay Türk tarihinde bir ilktir. Bu kararın alınmasındaki en önemli sebep Türkmenler'in çoğunluğunun Arapça ve Farsça bilmemeleridir. Aynı zamanda bu durum Türkmenler'in Anadolu'da hüküm süren yabancı idaresinden de bıktıklarının bir göstergesidir. (Kaymaz, 1970: 173).

Bu arada Sahib Fahreddinoğulları Karamanoğlu Mehmed Bey ve Siyavuş'un faaliyetlerinden rahatsızlık duymaktaydılar. Bunun için de Germiyanogulları ile anlaşarak Konya'ya ilerlemişlerdir. Mehmed Bey ise Siyavuş'u yanına alarak Akşehir'e gelmiştir. İki taraf Değirmen Çayı mevkiinde karşılaşmışlar bu çarpışmada Fahreddinoğulları yenilgiye uğrayarak geri çekilmişlerdir.(Ferit, 1934: 127, İbni Bibi, 1996: II, 210-211, Kaymaz, 1970: 173).

Aslında Karamanoğlu Mehmed Bey'in asıl amacı Moğollarla savaşmaktı. Bunun için de Erzurum'a gitmek istiyordu. Ancak Türkmenler Moğollardan korktukları için Karamanoğlu Mehmed Bey'e katılmadılar. Moğol şehzadesi Kongurtay Moğolların Elbistan'da uğradıkları yenilgiye unutmamıştı. Aynı zamanda Selçuklu başkentinin Karamanoğulları'nın eline geçmesinden de hoşnut değildi. Bunun için de Kongurtay Anadolu'ya girer girmez ilk iş olarak Karamanoğlu Mehmed Bey'i Konya tahtından uzaklaştırmıştır. Moğol ordusu önce Aksaray'ı ele geçirip burada büyük bir katliam yaptılar. Arkasından Larende'de çok sayıda Karaman Türkünü öldürdüler. Daha sonra da Konya'ya doğru ilerlediler. Karamanoğlu Mehmed Bey, Moğollar karşısında direnemeyeceğini anlayınca

Ermenek'in dağlık bölgelerine kaçmıştır. Moğollar, Karamanoğlu Mehmed Bey'i bulmak için ormanları tahrip etmişlerse de Mehmed Bey'i bulamamışlardır.(İbnî Bibi, 1996: II, 209-210, Sümer, 1969: I, 54).

Karamanoğlu Mehmed Bey ise, Moğollar karşısında sayıca daha az olduğu için Moğolların karşısına direk çıkmamış onun yerine pusu kurmayı tercih etmiştir. Kurduğu bu pusularla Moğol ordusunda bir panik havası estirmeyi de başarmış ve pusuya düşürdüğü Moğolların mallarını da yağmalamıştır. Ancak daha sonraki süreçte Karamanoğulları için aynı olumlu havanın devam etmediği görülmektedir. Nitekim Moğollar, kısa bir süre sonra Karamanoğulları'nı düzensiz bir vaziyette yakalayıp, saldırdılar. Bu baskın sonucunda Mehmed Bey ve iki kardeşi Moğollar tarafından öldürüldü ve kesik başları Karamanlı Türkmenlerinin yaşadıkları bölgelerde de teşhir edildi.(Anonim Selçukname, 1952: 44-45).

Güneri Bey Döneminde Karamanoğulları'nın Selçuklu Devlet Yönetimi Üzerindeki Etkileri

Mehmed Bey'in ölümünden sonra Karamanlılar Güneri Bey etrafında toplanarak Moğollar ile olan mücadelelerine devam etmişlerdir. Bu mücadele esnasında Konya zaman zaman elden çıksa da Ermenek dağlık konumundan dolayı her zaman Karamanoğulları için güvenli bir bölge olarak kalmıştır. Güneri Bey özellikle Karaman oymaklarından aldığı destekle de Konya önlerine kadar ilerlemiş bu durum karşısında II. Mesud Konya'dan ayrılmak zorunda kalarak Kayseri'ye çekilmiştir. Konya'ya gelen Güneri Bey, III. Gıyaseddin'in oğullarını tahta çıkarmış ve kendisi de Beylerbeyilik görevini yürütmüştür. Karamanoğulları ile birlikte hareket eden Eşrefoğlu Süleyman Bey'e ise saltanat naipliği görevi verilmiştir. Ancak bu huzur ortamı da çok uzun sürmemiştir. Nitekim bir süre sonra Moğollar yeniden harekete geçmişler ve Konya üzerine yürümüşlerdir. Bu durum üzerine Güneri Bey Ermenek'e çekilirken, Süleyman Bey ise Beyşehir'e çekilmiştir.(Anonim Selçukname, 1952: 44-45).

Güneri Bey bundan sonra da boş durmadı. Bu defa da Tarsus taraflarındaki Ermeniler üzerine sefer düzenledi. Güneri Bey karşısında varlık gösteremeyen Ermeniler Moğollardan yardım istedi ancak Moğollar Ermeniler'e yardım ettilerse de Güneri Bey'i ele geçirmeyi başaramadılar. Güneri Bey bir müddet sonra Konya'ya giderek Selçuklu Sultanı Mesud'a bağlılığını bildirdi ve böylece de bölgede sükûnet sağlandı. (Anonim Selçukname, 1952: 48-49).

Ancak Karamanoğulları ve diğer uç Türkmenlerinin Moğol idaresine karşı mücadeleye devam etmeleri üzerine İlhanlı Hükümdarı Geyhatu 1291 senesinde sefere çıktı. Güneri Bey, Ermenek ve çevresi sarp olduğu için bu bölgelerde yeterince faaliyet gösteremeyince Denizli Bölgesi'ne ilerleyerek, burada kıyım yaptı. Bu arada Güneri Bey'in kardeşi Mahmud Bey, Alanya Kalesi üzerine başarılı bir sefer düzenledi ve Alanya Kalesi'ni Kıbrıs Kralının elinden aldı. (Anonim Selçukname, 1952: 61-63).

Moğollar, Anadolu üzerindeki kontrollerini 1295 senesinden itibaren yitirmişlerdir. Bu durumun oluşmasında Moğolların kendi içlerinde yaşamış oldukları isyanlar oldukça etkilidir. Bundan dolayı da Güneri Bey'in ölümünden sonra Karamanlılar'ın başına geçen Mahmud Bey zamanında Türkiye Selçuklu Devleti sona ermiş ve Konya da Karamanlılar'ın eline geçmiştir. (Anonim Selçuknâme, 1952: 66-67).

Sonuç

Selçuklular ve Karamanoğulları arasındaki ilk ilişkiler, Karamanlılar'ın ataları olan Nure Sufi döneminde başlamıştır. Bu dönemde Selçuklular'ın başında Alaaddin Keykubad bulunmaktadır. Alaaddin Keykubad, Ermenek bölgesini ele geçirdikten sonra bu bölgenin kontrolünü Nure Sufi'ye vermiştir. Alaaddin Keykubad'ın amacı, hem bu bölgedeki Ermeni isyanlarının bastırılmasını sağlamak hem de bir uç beyliğinin kurulmasını gerçekleştirmektir. Ancak Nure Sufi bir müddet sonra, Selçuklular'a karşı isyan hareketinde bulunan Baba İlyas ve müridleri ile birlikte ortak hareket edecek,

hatta Selçuklu ordusunun 1240 senesinde Baba İlyas ve müridlerini takibata uğratması üzerine de bu durumdan kurtulan Babailer kendisi ile beraber Ermenek bölgesine getirecektir. Babailer İsyanı ve Nure Sufi'nin de bu isyana destek vermesi önemlidir çünkü devlet isyanı bastırma dahi bu süreçte yıpranmıştır. İşte bu yıpranmadan cesaret alan Moğollar, Selçuklular'ın üzerine yürümüşler ve 1243 senesinde onları yenilgiye uğratmışlardır.

Nure Sufi'den sonra beyliğin başına geçen oğlu Karaman Bey döneminde Selçuklu-Karamanlı ilişkileri devam etmiştir. Karaman Bey beyliğin başına geçtiğinde, Selçuklu Devleti'nde taht kavgaları vuku bulmaktaydı. Nitekim Rükneddin IV. Kılıç Arslan ve II. İzzeddin Keykavus arasında bir taht mücadelesi vardı. İşte bu taht mücadelesinde II. İzzeddin Keykavus'un etrafında toplanan kuvvetlerin arasında Karaman Bey de bulunmaktaydı. Kardeşine karşı verdiği mücadeleyi kazanan II. İzzeddin Keykavus, yararlılıklarından dolayı Karaman Bey'i de mükafatlandırmıştır.

1256'lı yıllarda Baycu Noyan tarafından Anadolu'ya düzenlenen sefer ile birlikte II. İzzeddin Keykavus, yenilmiş ve kaçmıştır. Selçuklu tahtı Rükneddin IV. Kılıç Arslan'a kalmıştır. Ancak Anadolu'da da karışıklıklar çıkmıştır. İşte bu karışıklıklar esnasında Karaman Bey, bölgedeki Türkmenleri tek bir çatı etrafında toplamayı başarmıştır. Rükneddin IV. Kılıç Arslan, Karaman Bey'in bölge üzerinde ne kadar etkili olduğunu görmüş ve onun bu durumundan faydalanmak için de onu hep kontrol altında tutmaya gayret göstermesine rağmen bunda pek başarılı olamamıştır. Zaten Karaman Bey de bir müddet sonra bağımsız hareket etmeye başlamıştır. Ve Rükneddin IV. Kılıç Arslan, aslında Karaman Bey'in bu durumundan rahatsızlık duymasına rağmen, Karaman Bey'in gücüne özellikle de güney sınırlarında bulunan Ermeniler'in kontrol altında tutulması için ihtiyaç duyduğundan, ona sesini çıkarmamıştır. Ancak Muineddin Pervane bu durumun Selçuklu Devleti'ne zarar vereceğini görerek, Karaman Bey üzerine bir sefer düzenlemiş, iki taraf arasında meydana gelen savaşta Karaman Bey yenilmiş ve gücü kırılmıştır.

Karaman Bey'den sonra beyliğin başına geçen Şemseddin Mehmed Bey zamanında da Selçuklu Devleti ile ilişkiler devam ettirilmiştir. Ancak bu ilişkiler pek de dostane olmamıştır. Şemseddin Mehmed Bey, Selçuklular'a karşı yürütülen HatiroğluŞerafeddin Bey isyanına katılmış, hatta Selçuklular'a karşı Memluklar'dan yardım dahi almıştır. Hatiroğlu isyanı Selçuklular tarafından kısa bir süre içerisinde bastırılmıştır ancak Mehmed Bey Selçuklular'a karşı mücadelesini bundan sonra da devam ettirmiştir. Mehmed Bey, Konya'ya karşı hücumla geçerek, şehri zaptetmiş, Selçuklu tarihinde Cimri diye bilinen Siyavus'u da Selçuklu hükümdarı ilan etmiştir. Şemseddin Mehmed Bey'den sonra Karamanlı Beyliği'nin başına geçen Güneri Bey de Selçuklular ile mücadeleye devam etmiş, Mahmud Bey döneminde ise Türkiye Selçuklu Devleti sona ermiş ve Konya, Karamanlılar'ın eline geçmiştir.

Sonuç olarak; Karamanoğulları ve Türkiye Selçuklular'ı arasındaki ilişkiler aslında Selçuklu Devleti'nin gücü ile orantılıdır. Selçuklu Devleti'nin güçlü olduğu dönemde Karamanlılar, Selçuklular'a bağlı bir beylik gibi hareket ederken, Türkiye Selçuklu Devleti zayıflamaya başlar başlamaz onlara karşı harekete geçmişler, bağımsız gibi davranmaya başlamışlar ve hatta Selçuklular'ın düşmanları ile ittifak kurmaktan da çekinmemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Agacanov, G.; Oğuzlar, Çev. Ekber N. Necef/Ahmet Annaberdiyev, Selenge Yayınları, İstanbul 2003.
- Ahmet Eflâkî, Menakübü'l-Ârifin (Ariflerin Menkıbeleri), C.I, Çev. Tahsin Yazıcı, Maarif Basımevi, Ankara 1953.
- AnonimSelçukname (Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi), Nşr. F.N. Uzluk, Ankara 1952
- Ataniyazov, S. Slovar; TurkmenskihxEtnonim, Aşhabad 1998.

- Boyacıoğlu, Ramazan; "Karamanoğulları'nın Kökenleri", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.3, Sivas 1999, s.51-56
- Cahen, Claude; Osmanlılardan Önce Anadolu, Çev. Erol Üyepazarcı, Tarih Vakfı Yurdu Yayınları, İstanbul 2014,
- Durduyev, Marat; "Çin Türkmenleri", Tarih Araştırmaları Dergisi, 1997, C.XIX, S.30, s.19-364
- Erdem, İlhan; Türkiye Selçukluları-İlhanlı İlişkileri (1258-1308), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 1995.
- Ferit, M.; Selçuk Veziri Sahip Ata ile Oğullarının Hayat ve Eserleri, Konya Halkevi Neşriyatı, İstanbul 1934.
- Halil Ethem Bey, "Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûke", TOEM, XI, İstanbul 1327 (1911), s.697-712.
- İbn Bibi, El-Evamirü'l-Ala'iyefi'lUmuri'lAlaiye (Selçukname), C.II, Çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1996.
- İbniBatuta, Seyahatname-i İbniBatuta, Çev. Mehmet Şerif, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1333-1335.
- Kaymaz, Nejat; Pervane Muineddin Süleyman, Kaynak Yayınları, Ankara 1970.
- KerimüddinMahmud-i Aksarayî, Müsâmeretü'l-Ahbâr, Çev. Mürsel Öztürk, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000
- Marco Polo, Dünyanın Hikaye Edilişi (Harikalar Kitabı I), Çev. Işık Ergüden, İthaki Yayınları, İstanbul 2003.
- Sümer, Faruk; "Anadolu'da Moğollar", Selçuklu Araştırmaları Dergisi, C.I, Ankara 1969, s.1-147.
- Sümer, Faruk; "Karamanoğlu Mehmed Bey", TDİA, C.28, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2003, s.445-448.
- Sümer, Faruk; Oğuzlar (Türkmenler), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999.
- Şikarî, Karamanoğulları Tarihi, Nşr. Mesud Koman, Yeni Kitab Basımevi, Konya 1946.
- Tekindağ, M.K. Şehabeddin; "Karamanlılar", İA, C.VI, İstanbul 1953, s.316-330.
- Tekindağ, M.K. Şehabeddin; Karaman Beyliği 13-15. Asırda Cenubi Anadolu Tarihine Aid Tetkik, İ.Ü.E.F. Tarih Kürsüsü (Doktora Tezi), İstanbul 1947.
- Tekindağ, M.K. Şehabeddin; Şemsüddin Mehmet Bey Devrinde Karamanlılar, TD, 1964, C.14, S.19, s.81-98.
- Turan, Osman; Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti
- Turan, Osman; Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul 1971.
- Uğur, M. Ferit-M. Mesud Koman; Selçuklu Büyüklerinden Celalüddin Karatay ile Kardeşlerinin Hayat ve Eserleri, Konya Halkevi Neşriyatı, Konya 1940, s.1-87,
- Ünal, Tahsin; Karamanoğulları Tarihi, Berikan Yayınevi, Ankara 1957.
- Ünsi, Selçuk Şehnamesi, Ülkü Basımevi, Konya 1942.